

Екстремальні ситуації криміногенного характеру та способи їх уникнення

1. Поняття самозахисту
2. Шляхи, форми та методи самозахисту
3. Захист особистої власності

1. В умовах економічної кризи, нерівномірності суспільного розвитку, значних недоліків у законодавстві та інших негативних чинників усе більше з'являється осіб, які схильні до скоєння злочинів.

Причини зростання злочинності:

- різкий спад рівня життя, що спонукає певну частину населення, особливо молодь, поліпшити рівень особистого життя будь-якою ціною;
- недосконалість законодавчої і правової бази, що дає можливість окремим особам використовувати незаконні шляхи для власного збагачення (тіньова економіка та ін.);
- сучасне покоління через історичні обставини не має високого рівня національної культури і християнських цінностей, які виховують людей на засадах заповідей Божих;
- негативний вплив на свідомість окремих людей масової культури: перегляд кінофільмів, відеозаписів, що пропагують насильство, розбій, секс.

В умовах криміногенної ситуації, що склалася в нашій країні, питання особистої безпеки хвилює кожного громадянина, адже кожен може стати жертвою злочину. Дійовим засобом проти посягань на особистість є самозахист.

Самозахист — це законні дії громадян за умови, що при цьому дотримуються певні вимоги, основною з яких є глибоке розуміння таких важливих положень у кримінальному праві, як необхідна оборона. Під необхідною обороною розуміють правомірний захист від суспільно небезпечних посягань на інтереси держави, суспільні чи особисті інтереси шляхом заподіяння шкоди тому, хто посягає. Суть особистої оборони полягає в її моральному змісті та соціальній спрямованості. Тобто необхідною визнається оборона лише тоді, коли вона була направлена на відбиття суспільно небезпечного нападу, на захист прав та інтересів людини, яка обороняється від загрози заподіяння шкоди. Закон встановлює, що особа, яка заподіяла в момент необхідної оборони шкоду нападаючому, не відповідає за це, оскільки її дії присікають чи запобігають нападу. Правом на самозахист може користуватися кожна людина. Законодавством України передбачено, що при захисті особистих інтересів можливе заподіяння шкоди тому, хто на них посягає.

Щоб захиститись, необхідна як фізична, так і психологічна готовність до екстремальної ситуації. Це значно підвищить шанси дати відсіч зловмисникові. Бажано, та й в інтересах кожної особи чоловічої і жіночої статі, оволодіти хоча б елементарними прийомами самбо, боксу чи інших

аналогічних видів спорту. Для цього існує достатньо різних спортивних секцій, гуртків, де можна за короткий час навчитися навичкам самозахисту. Добре б мати при собі газову зброю, придбану в установленому порядку. У жодному разі не рекомендується озброюватись холодною зброєю, бо лише її зберігання — це вже порушення правових норм.

Правила самозахисту:

- суспільна небезпека посягання (нападу) і його дієвість;
- можливість захисту державних, громадянських, особистих (своїх власних та інших осіб) інтересів;
- заподіяння шкоди тільки нападаючому;
- захист не повинен перевищувати меж необхідності.

2. Форми самозахисту — крайня необхідність. Їх можна застосовувати лише тоді, якщо небезпека від дій нападаючого не могла бути усунута іншими засобами.

Форми самозахисту можуть бути:

- застосування фізичної сили (найпоширеніша форма), тобто рукопашний бій;
- застосування спеціальних засобів (газовий пістолет, газовий аерозольний балончик тощо);
- застосування спеціально тренованої собаки.

Розглянемо деякі способи і прийоми самозахисту. Несподіваний напад завжди починається з близької відстані. У першу чергу необхідно негайно звільнитися від нападника, а потім не підпускати його близько до себе та намагатись не підпадати під його удари. Однією з реакцій того, хто захищається, є нанесення ударів ногами, оскільки вони втричі сильніші від рук. Ногами можна наносити удари, перебуваючи на порівняно великій дистанції (2—3 кроки) від нападника. Особі, яка захищається, невідомі фізичні можливості злочинця, тому сильні удари будуть у цій ситуації найефективнішим прийомом самозахисту.

Але у поєдинку на короткій дистанції перевага надається ударам руками, головою, а також колінами. Переважно кулачний бій закінчується обхватом один одного. Тут виграє той, хто краще володіє прийомами боротьби. Така боротьба часто продовжується і на землі. У такому випадку вирішальну роль у досягненні перемоги відіграє вміле використання бойових прийомів самбо. Так, відбиваючи напад, треба діяти відповідно до небезпеки, яку представляє нападник. Якщо нападає одна людина без зброї, то мусять бути застосовані лише прийоми. Більш рішучих заходів варто вживати, коли нападник фізично дуже сильний або озброєний, можливо, не один. Тут наслідки застосування прийому можуть бути різні. У разі групового нападу треба використовувати прийоми та удари, які б знешкодили першого нападника (зачинщика), а потім діяти залежно від ситуації.

Потрібно звернути увагу на те, що застосування фізичної сили до злочинця вимагає певної сили, швидкості, спритності та координації рухів. Важливим є уникати необґрунтованого ризику для свого життя чи здоров'я. Варто замислитися над тим, чинити фізичний опір чи ні.

Тактика захисту від злочинця не містить готових штампів та рецептів на всі випадки. Доцільно діяти залежно від ситуації, але у будь-якому випадку потрібно бути націленим на перемогу, діяти безпомилково, впевнено. Тут на допомогу приходить уміння володіти своїм психічним станом, спроможність застосувати психологічний пресинг на злочинця, пригнітити його волю.

Застосування газового пістолета:

1. Для захисту від злочинних посягань на життя і здоров'я, житло та майно особисте чи інших громадян.

2. Для захисту від нападу на приміщення організації, установи та суб'єкта підприємницької діяльності за місцем праці.

3. Для затримання особи, яка скоїла злочин і чинить опір чи втікає. Перед застосуванням газового пістолета громадянин, якщо є можливість, зобов'язаний попередити нападника про свій намір застосувати зброю.

Якщо внаслідок застосування зброї нападникові заподіяно тілесні ушкодження або він помер, громадянин, що застосував зброю, зобов'язаний негайно викликати медичну допомогу та сповістити про це органи внутрішніх справ. Забороняється застосовувати спеціальні засоби самооборони у разі значного скупчення людей, якщо від цього можуть постраждати сторонні особи.

Аналогічні вимоги існують і щодо порядку продажу, придбання, реєстрації, обліку і застосування вогнепальної (мисливської) зброї. Що стосується газового аерозольного балончика, то для його придбання не потрібно ніякого дозволу.

3. Крадіжки — один із способів забезпечення паразитичного способу життя злочинних елементів у будь-якому суспільстві. Потерпілі громадяни при цьому зазнають великої матеріальної шкоди. Як правило, квартирні злодії діють невеликими групами, в основному у складі 2—3 осіб. Час скоєння квартирних крадіжок — переважно перша половина дня, коли більшість громадян перебуває на роботі, учні та студенти — у навчальних закладах.

Квартирні крадіжки можуть бути скоєні: шляхом підбирання ключів, проникненням через вікно, виламуванням дверей, обманюванням господарів тощо.

Збереження майна від злочинних посягань:

Звичайно, готових рецептів на всі випадки життя дати неможливо, але до основних порад бажано прислухатись:

— важливо, щоб у відсутність, а навіть у присутності мешканців квартири всі вікна і двері були надійно зачиненими. Причому двері повинні бути обладнані надійними замками та засовами;

— для посилення міцності дверей добре використовувати металеві листи, або ставити подвійні входні двері;

— варто вмонтувати кілька замків, наприклад — унизу, посередині, вгорі. Але міцність дверей та надійність замків залежить від укріплення рами дверей;

— вмонтувати у двері спеціальний оглядовий отвір (зорове вічко). Це допоможе захистити житло від непроханих гостей;

— найнадійнішим охоронцем квартири є спеціально вмонтована сигналізація, яка виведена на пульт централізованої охорони найближчого відділення міліції.

Однак, варто пам'ятати, що для крадія замків не існує. Тому треба завжди дбати про те, щоб за квартирою був постійний нагляд з боку сусідів та знайомих.

Правила поведінки:

— якщо самі вдома, то не потрібно відчиняти двері невідомим людям;

— якщо злочинці намагаються відчинити двері в квартиру, а вони міцні та надійно зачинені, спершу потрібно подзвонити у відділення міліції або дати знати про це сусідам. Якщо ж є сумніви, що захист надійний, то спочатку потрібно закріпити двері будь-яким важким предметом;

— якщо двері до помешкання відкриті, коли ви прийшли, то в квартиру заходити не можна. Треба звернутися до сусідів, викликати міліцію і спостерігати за квартирою до їх приїзду. Якщо в квартирі хтось є, потрібно зачинити двері на ключ і залишити його в замку. Якщо в обкраденій квартирі нікого немає, все залишити на місцях, не рухаючи, до прибуття міліції;

— не залишайте ключі від квартири в "надійному місці", не тримайте їх у кишені пальта. Якщо ключі загубились — негайно поміняйте замок.

У житті людей часто трапляються випадки крадіжок особистих речей на робочому місці, у місцях побутового і культурного обслуговування, в гостях, у місцях відпочинку тощо. Потрібно всі цінні речі тримати завжди при собі. Перебуваючи на заняттях спортом, у місцях відпочинку, потрібно брати із собою малоцінні, навіть поношені речі, а документи, гроші і ключі здавати на зберігання. Аналогічних порад потрібно дотримуватись тим, хто проживає у гуртожитках, готелях та ін.

Певні проблеми створюють так звані кишенькові злодії, викрадаючи гроші та інші цінні речі. У більшості випадків цей злочин відбувається там, де збирається багато людей: переповнений громадський транспорт, ринки, черги тощо.

Основна порада: не носіть із собою велику суму грошей. Однак життєві ситуації різноманітні. Тож треба запам'ятати деякі правила:

— не тримайте велику суму грошей в одному місці;

— пам'ятайте і тримайте під контролем ті місця, де зберігаєте гроші;

— якщо гроші у сумочці, то її треба притиснути до грудей і пильнувати, щоб її ніхто не вирвав з рук;

— гаманець треба класти у пакет чи господарську сумку на саме дно, зверху покласти різні речі, особливо такі, які створюють шум (шелестять);

— у разі викрадення ключів і документів треба негайно змінити замок у квартирі;

Запобігти викраденню автотранспортних засобів можна таким чином:

— кожен автомобіль має бути обладнаний надійним електронним охоронним пристроєм — сигналізацією;

— якщо можливо, то варто мати надійне пристосування, яке зашкодить викрасти автомобіль, — замок на педалі і кермі;

— оскільки всі замки в автомобілях стандартні, то доцільно їх переробити під індивідуальний ключ;

— залишаючи автомобіль на тривалий час, треба ставити його на видному місці, причому впритул до будівель, дерев, тобто в такому положенні, яке б ускладнювало процес виїзду.

Завдання для самоконтролю

1. *Поясніть поняття самозахисту.*
2. *Вкажіть випадки застосування газового пістолета.*
3. *Охарактеризуйте правила збереження майна від злочинних посягань.*
4. *Поясніть правила поведінки з грошима.*

